

การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์
เกี่ยวกับการอุ่รักษ์สิ่งแวดล้อม

นางปรีญาณา หงษ์จินดา

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาโลสติกส์ศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ว.ศ. 2538

ISBN 974-631-785-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF FORMATS AND CONTENT IN DOCUMENTARY TELEVISION
PROGRAMS ON ENVIRONMENTAL CONSERVATION

Mrs Preeyanart Hongjinda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Audio-Visual Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-631-785-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์
เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

โดย

นางปริญานาถ คงเจนดา

ภาควิชา

สังกัดศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุค马拉

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถุงสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.เชาวะเลิศ เลิศชัลปิการ)

.....

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท)

.....

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุค马拉)

.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ)

.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรัตน์ พ ตะกั่วทุ่ง)

พิมพ์ต้นฉบับทั้งหมดโดยวิทยุนิพนธ์ภาษาไทยในกรอบสีเขียวที่เพียงแผ่นเดียว

ปรีyananayu หงษ์จินดา : การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (AN ANALYSIS OF FORMATS AND CONTENT IN DOCUMENTARY TELEVISION PROGRAMS ON ENVIRONMENTAL CONSERVATION) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ประศักดิ์ หอมสมิท, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร. สุรพล สุคารา, 174 หน้า ISBN 974-631-785-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อกำกับความต้องการของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 เกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และปรับปรุงเทียบกันระหว่างรูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ และแบบสอบถามความต้องการของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ดำเนินรูปแบบและเนื้อหารายการโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างคือ รายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ออกอากาศระหว่างปี 2535-2537 จำนวน 20 รายการ 1,297 ตอน และนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,133 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการนำเสนอรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏภูมภาคที่สุดคือ การใช้ภาพประกอบการบรรยายเพียงอย่างเดียว เนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏภูมภาคที่สุดคือ เรื่องปัญหาขยะและกากรของเสีย และวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหา
 2. รูปแบบการนำเสนอรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่นักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 มีความต้องการมากที่สุดคือ การใช้ภาพประกอบการบรรยาย มีพิธีกรและกากรเล่นเกมทายปัญหาความต้องการเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ต้องการมากที่สุดคือ เรื่องปัญหาสิ่วของเสีย ฯลฯ และวิธีการป้องกันแก้ไข
 3. รูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 พบว่าไม่สอดคล้องกัน

ภาควิชา โสตหัศนศึกษา
สาขาวิชา โสตหัศนศึกษา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C343202 : MAJOR AUDIO-VISUAL COMMUNICATIONS.

KEY WORD: ENVIRONMENTAL/CONTENT ANALYSIS/TELEVISION PROGRAMS.

PREEYANART HONGJINDA : AN ANALYSIS OF FORMATS AND CONTENT IN DOCUMENTARY TELEVISION PROGRAMS ON ENVIRONMENTAL CONSERVATION : THESIS
ADVISOR : ASST.PROF.PRASUK HOMSANIT, Ed.D., THESIS CO-ADVISOR : ASST.
PROF.SURAPOL SUDARA, Ph.D. 174pp. ISBN 974-631-785-7

The purposes of the study were: to analyse the formats and content of documentary television programs on environmental conservation, to investigate the needs of Prathom Suksa Six students concerning the formats and content of documentary television programs on environmental conservation, and to compare between the formats and content documentary television programs and the needs of Prathom Suksa Six students on formats and content of documentary television programs on environmental conservation. Content analysis forms and close-ended rating scale questionnaires were used in the study. Subjects employed in the study were; 1,297 documentary television programs from 20 series broadcasted during 1992-1994, and 1,133 Prathom Suksa Six students were randomly selected from elementary schools in Bangkok Metropolis.

Finding showed that :

1. Most frequently presented format of documentary television programs on environmental conservation was moving picture with narration. Most frequently presented content were garbage disposal and toxic waste disposal problems, and the solution to prevent and solve the problems.

2. Most preferred formats of documentary television programs on environmental conservation for Prathom Suksa Six students were moving picture with narration accompanied with moderator, and quiz games. Most preferred content for students were the problem of extinction of wildlife and the solution to prevent and solve the problems.

3. The formats and content of documentary television programs on environmental conservation was contradicted to the needs of Prathom Suksa Six students.

ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... โสพทศนศึกษา
สาขาวิชา..... โสพทศนศึกษา
ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่อนิสิต..... *นายพงษ์ศักดิ์ พัฒนา*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *ดร. ศรีวิทย์ วงศ์สุข*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *ดร. สมชาย ธรรมรงค์*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาของบุคคล และหน่วยงานหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสันติ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุค马拉 ผู้ให้แนวทางเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ อาจารย์ ดร.เชาวาเลิศ เลิศชีโอลีพิร และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน คือ รองศาสตราจารย์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรักษ์ พ ตะกั่วทุ่ง

นอกจากผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ศุภวิทย์ เปี๊ยมพงศ์สาร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาสินี เปี๊ยมพงศ์สาร์ ที่กรุณาเป็นผู้เชิญชวนในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้มีความถูกต้อง ขอขอบคุณหน่วยงานผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ลิงแวงล้อม และโรงเรียนระดับประถมศึกษาทุกแห่ง ก็ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคุณชีรชัย รังสิกุล คุณวิรจัน วิรจันไตรรัตน์ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเยี่ยมอีกด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา นราคานผู้เป็นแรงบันดาลใจให้เข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษา และอีกบุคคลหนึ่งที่เข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คือ คุณประพันธ์ ทรงจิโนดา ผู้ให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ตลอดจนให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา จนเข้าพเจ้าสามารถทำวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จลุล่วง และสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามที่สุค

ปรีดาณา ทรงจิโนดา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๕
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ขอบเขตการวิจัย.....	13
ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....	17
ความหมายของสิ่งแวดล้อม.....	17
ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม.....	19
ประเภทของสิ่งแวดล้อม.....	21
สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม.....	24
ปัญหาสิ่งแวดล้อม.....	27
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	37
แนวคิดเกี่ยวกับโครงการศูนย์.....	40
บทบาทของโครงการศูนย์ในการให้ที่ยวสาร.....	40

สารบัญ (ต่อ)

1 กิจกิจผลผลิตของทอกรักษ์เมืองเด็กและเยาวชน.....	41
รายการทอกรักษ์สำหรับเด็ก.....	42
แนวคิดเกี่ยวกับรายการสารคดี.....	46
ความหมายของรายการสารคดี.....	46
ลักษณะการจัดรายการสารคดี.....	59
หลักการจัดรายการสารคดี.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา.....	51
ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	51
องค์ประกอบในการวิเคราะห์เนื้อหา.....	54
ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา.....	56
ความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์.....	59
ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	61
เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีค่าเนินการวิจัย.....	76
กลุ่มตัวอย่าง.....	76
การศึกษาค้นคว้าข้อมูล.....	77
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	78
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	80
หน่วยในการวิเคราะห์.....	87
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	87
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90

สารบัญ (ต่อ)

5	สรุปผลการวิจัย อกิจกรรมผล และข้อเสนอแนะ.....	126
	สรุปผลการวิจัย.....	127
	อกิจกรรมผล.....	133
	ข้อเสนอแนะ.....	143
	รายการอ้างอิง.....	146
	ภาคผนวก.....	157
	ประวัติผู้วิจัย.....	174

ศูนย์วิทยบริพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ออกรายงานทางสถานีโทรทัศน์.....	91
2 แสดงจำนวนและร้อยละของหน่วยงานผู้ผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	92
3 แสดงจำนวนและร้อยละของหน่วยงานผู้สนับสนุนการผลิตรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	93
4 แสดงจำนวนและร้อยละของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามความยาวของรายการ.....	94
5 แสดงจำนวนและร้อยละของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามรูปแบบการนำเสนอรายการ.....	95
6 แสดงจำนวนและร้อยละของตอนที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามประเภทเนื้อหาสิ่งแวดล้อม.....	96
7 แสดงจำนวนและร้อยละของตอนที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเนื้อหาประเภทพิษภัยธรรมชาติ..	97
8 แสดงจำนวนและร้อยละของตอนที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเนื้อหาประเภทปัญหามลพิษ.....	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	แสดงจำนวนและร้อยละของตอบที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเนื้อหาประเภทสิ่งแวดล้อมทาง ศิลปกรรม.....	101
10	แสดงจำนวนและร้อยละของตอบที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเนื้อหาประเภทสิ่งแวดล้อมทางสังคม..	102
11	แสดงจำนวนและร้อยละของตอบที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเนื้อหาประเภทนำเสนอเรื่องงานอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม.....	103
12	แสดงจำนวนและร้อยละของตอบที่ออกอากาศของรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามประเภทเนื้อหาสิ่งแวดล้อม.....	104
13	แสดงจำนวนและร้อยละของสภาพทั่วไป ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6.....	107
14	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการรูปแบบรายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ..	108
15	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทเนื้อหาสิ่งแวดล้อม.....	110

ตารางที่		หน้า
16	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทปัญหาทั้งหมดรวมทั้งศึกษาดูแบบอย่าง.....	111
17	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทปัญหามลพิษ.....	114
18	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม.....	116
19	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคม.....	117
20	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคงແນความต้องการเนื้อหารายการ สารคดีทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 จำแนกตามประเภทปัญหาสิ่งแวดล้อม.....	118
21	แสดงผลการเปรียบเทียบอันดับความต้องการรูปแบบรายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 กับรายการที่ ปรากฏอยู่จริง	122
22	แสดงผลการเปรียบเทียบอันดับความต้องการเนื้อหารายการสารคดีทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 กับรายการที่ ปรากฏอยู่จริง.....	124